



Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

GRADE 12

LOETSE 2010

**SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA BORARO
MEMORANTAMO**

MATSHWAO: 100

Memorantamo ena e na le maqephe a 15.

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehloho se le SENG fela.
- Ho tshwaya ke maikutlo a motshwayi. Sheba boiphihlelo ba mohlahlobuwa mme o fane ka matshwao dintlheng tse nepahetseng le ha eba ha o dumellane le tsona.
- Sebedisa ruburiki eo o e fuweng ho tshwaya ditema.
- Motshwayi o eletswa ho phetla buka ya mohlahlobuwa pele a ka tshwaya ho hlokomela moo mohlahlobuwa a kgwaditseng teng pele a ngola moqoqo.
- Motshwayi a hlokomele hore ha mohlahlobuwa a sebedisitse pene e le nngwe / e tshwanang bakeng sa ho hlaola diphoso, a ananele boiteko boo.
- Motshwayi a hlokomele hore ha mohlahlobuwa a ngotse moralo wa ditaba tse isang tlhahisong ya moqoqo, a nehwe matshwao ho ya ka sekala sa (1-5). Empa ha mohlahlobuwa a sa ngola moralo kapa moralo o sa phethahala a amohuwe matshwao ka sekala sa (1-5).

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema:

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentswe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tsela e latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswe a kopantsweng.
- _ kapa + bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng.
- mn bakeng sa mongolo o fosahetseng (orthography)
- mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng
- mt bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo e fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo.
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana e siilweng dipakeng tsa mantswe a mang.
- \ bakeng sa ho qala seratswana se setjha.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

1.1 Selemo sena se bile maphathe-phathe dipapading. Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore

- ❖ Mofuta ona wa moqoqo ha o nke lehlakore mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo a lekaneng mahlakoreng a mabedi a kang.
- ❖ Mohlahlobuwa a lekole mahlakore ka bobedi a sehlooho se hlalolang ebe o nehelana dintlha tse tshehetsang le tse hanyetsanang a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe.
- ❖ Mohlahlobuwa aka fihlella qeto e itseng pheletsong ya moqoqo, empa a sa kgethe lehlakore le tse kgahlanong di lokela ho lekalekana hantle le ho sekasekwa ka tekano ha mohlahlobuwa a ntse a ngola moqoqo.

1.2 Mapolesa le ona ke batho: Moqoqo wa boimamelo/ho tebisa maikutlo

- ❖ Moqoqong ona mongodi o nahanisisa ntlha e itseng e be onehelana ka maikutlo le mehopolo e leng ya hae.
- ❖ Moqoqo ona o tla nka lehlakore.
- ❖ Mehopollo/menahano/maikutlo a hlalolang a lokela ho pepesa nnete mme a bontshe ho ba le seabo ha mongodi.

1.3 Aforika Borwa ke naha e mosa; Moqoqo wa kang/ngangisano

- ❖ Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho bontsha ntlhakemo ya hae kapa mohopollo o itseng.
- ❖ Mohlahlobuwa o lokela ho hlalisa lehlakore le ho le ntshetsa pele mme a tshehetsa le ho sireletsa lehlakore la hae.
- ❖ Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.

1.4 Bobodu bona bo ne bo tla fela: Moqoqo o pepesang ditaba/dintlha

- ❖ Moqoqong ona ho fetiswa dintlha kapa tlhahisoleseding ka tsela e utlwahalang.
- ❖ Ona ke moqoqo wa dintlha oo ho ona mongodi a hlalolang kapa a nehelanang ka dintlha ka tsela e otlohileng e bontshang tatelano.
- ❖ Moqoqo o pepesang dintlha o ngolwa ka tlasa dipatlisiso tse matla mme dintlha di tshehetswa ka bopaki le ka dipalopalo.

1.5 Ho hlalosa ha ditshwantsho (Visual literacy):

- ❖ Moqoqong ona mohlahlobuwa o lekodisa setshwantsho ha a qeta a ngole moqoqo moo a hlalolang kapa a phetang ka se etsahalang.
- ❖ Motshwayi a hlocomele hore mohlahlobuwa a ka ngola mofuta ofe kapa ofe wa moqoqo ho ya ka moo a tla hlalolang setshwantsho sa hae ka teng.

1.6 Moqoqo wa phetelo:

- ❖ Moqoqo ona o pheta pale ka diketsahalo tse etsahetseng.
- ❖ O ka ngolwa ka ho hlaha lehlakoreng lefe kapa lefe.
- ❖ Moqoqo ona boholo o tla sebedisa lekgathe lefitile.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYAETSA MOQOQO

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehang	Kgato 6 Phihlelo e kgabane	Kgato 5 Phihlelo e ntle	Kgato 4 Phihlelo e mahareng	Kgato 3 Phihlelo e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlelo
DIKAHARE LE MORALO: Tlhopiso ya mohopolo le dintlha, tshekatsheko ya sehloho, kelohloko ya baamohedi ba ditaba.	80-100% - Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang ke tse kgodisang ka ho phethahala, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo.	70-79% - Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang ke tse kgodisang haholo, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo.	60-69% - Mehopolo le dintlha tse e etshehetsang hangata ke tse kgodisang, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo.	50-59% - Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang ke tse kgodisang, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo ka tsela e kgotsofatsang.	40-49% - Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang di bopiliwe ka tsela e kgodisang ho amohelehileng, empa ho na le ho kgaokgaoha.	30-39% - Dintlha tse tshehetsang ke tse haeallang, tse kgodisang hanyenyane fela, mme ha se ka nako tsohle di hahiswang ka nepo.	0-29% - Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang di bopiliwe ka tsela e fokolang mme di kgolweha ka bothata bo boholo.
	- Sehloho se ka sekasekwa ka tsela e ntle haholo. -Ikamahanya le ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka tsela e haholo. babatsehang. Bopaki ke bo hlokieng ba hore moralo ke o lebisang tlhahisong ya moqoqo o babatsehang.	- Sehloho se ka sekasekwa ka tsela e ntle haholo. Ikamahanya le ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka tsela e ntle haholo. Bopaki bo botle ba hore moralo o lebisang tlhahisong ya moqoqo o bopiliweng ka bokgabane.	Sehloho se sekasekwa le ho phuthollwa ka tsela e ntle. Ikamahanya le ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka tsela e ntle. Bopaki bo botle ba hore moralo o lebisang tlhahisong ya moqoqo o bopiliweng ka tsela e ntle e kgotsofatsang.	- Sehloho se sekasekwa le ho phuthollwa ka tsela e ntle e kgotsofatsang. Ikamahanya le ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka tsela e kgotsofatsang. Bopaki bo mahareng ba hore moralo ke o lebisang tlhahisong ya moqoqo o bopiliweng ka tsela e amohelehileng.	- Sehloho se sekasekwa ka bokgoni bo lekaneng. - Ela hloko ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka bokgoni bo lekaneng Bopaki bo haeallang ba hore moralo ke o lebisang tlhahisong e ntle ya moqoqo o lebelletsweng.	- Sehloho se sekasekwa ka bokgoni bo haeallang haholo. - Ela hloko ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka bokgoni bo haeallang. Bopaki ba hore moralo o lebisang tlhahisong ya moqoqo o lebelletsweng bo fokola haholo.	Sehloho se utlwiswa ka tsela e fosahetseng kapa ha se utlwiswe. - Ela hloko ba reretsweng ditaba, maikemisetso, maemo le sebopeho ka bokodi bo boholo haholo. - Bopaki ke bo fokolang haholo ba hore moralo ke o lebisang tlhahisong ya moqoqo o lebelletsweng.

MATSHWAO A: 30	24-30	21-23	18-20	15-17	12-14	9-11	0-8
Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehlang	Kgato 6 Phihlelo e kgabane	Kgato 5 Phihlelo e ntle	Kgato 4 Phihlelo e mahareng	Kgato 3 Phihlelo e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlelo
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
PUO LE SETAELE MMOHO LE TEKOLOBOTJHA: Tlotlontswa, dibopeho le mefuta ya dipolelo, dipolelo tsa bohale, mopeleto, matshwao a puo le kelohlako e hlokolosi ya puo.	-Ha ho diphoso mopeletong mme matshwao a puo a sebedisitswe ka nepahalo le ka phethahalo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle haholo ya matshwao a puo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle ya matshwao a puo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo ka bokgoni bo kgoisofatsang.	-Diphoso tse ngata tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo sebediswa ka tsela e kgoisofatsang moelelo.	- Diphoso tsa mopeleto di ngata, matshwao a puo a sebediswa ka tsela e kgoisofatsang moelelo.	- Diphoso tse totobetseng tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo e ka rothofatsang moelelo.
Rejisetara/ setaele, sehalo, ela hloko baamohedi ba ditaba, maikemisetsa, maemo le sebopeho ho latela ditaba.	- Bopaki bo hlakileng ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	- Bopaki bo hlakileng ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	- Bopaki bo batlang ba hlakile ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	- Bopaki ke bo kgoisofatsang ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	- Bopaki bo seng bokae ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	Bopaki bo a fokola ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele le rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo.	- Ha ho bopaki kapa ke bo haelang haholo ba hore tema yohle e lekotswe botjha ka sepheo sa ho hlaola diphoso le ho ntlafatsa kgokahano le momahano le bona hore dikahare, setaele, rejisetara le sephetho di loketse maikemisetsa, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo. Ho boima ho e utlwisisa.

MATSHWAO A : 15	12-15	10-11	9-10	7-8	6-7	4-5	0-3
Makgetha aho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehang	Kgato 6 Phihlelo e kgabane	Kgato 5 Phihlelo e ntle	Kgato 4 Phihlelo e mahareng	Kgato 3 Phihlelo e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlelo
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
SEBOPEHO: Popeho ya diratswana, selelekela, qetelo le bolelele bo hlokehang/ loketseng.	Diratswana tse phethahetseng, tse hokahaneng ka tsela e hlokehang/ loketseng.	- Diratswana tse ntle haholo tse hokahaneng ka tsela e hlokehang/ loketseng. - Selelekela le qetelo tse babatsehang haholo tse dumellanang le mosebetsi. - Bolelele bo dumellanang le mosebetsi.	- Diratswana tse ntle tse hokahaneng ka tsela e hlokehang/ loketseng. - Selelekela le qetelo tse ntle ka tsela e hlokehang/ loketseng. - Bolelele bo dumellanang le mosebetsi.	- Diratswana tse ntle tse hokahaneng ka tsela e hlokehang/ loketseng. - Selelekela le qetelo tse ntle ka tsela e hlokehang/ loketseng. - Bolelele bo dumellanang le mosebetsi.	- Kelohloko e seng kae diratswaneng mmohele ho hokahana ha tsona ka tsela e lekaneng. - Selelekela le qetelo tse kgotsofatsang, ho latela mosebetsi. - Bolelele bo dumellanang le mosebetsi.	- Diratswana tse haelang tse batlang di hloka kgokahano. - Selelekela se haelang le qetelo e sa phethahalang. -O batla o le molelele/ mokgutshwan e.	- Mongolo o molokoloko (ha ho diratswana) kapa o ngola diratswana ka bokgoni bo hlokehang/ loketseng. - Selelekela se haelang haholo le qetelo e fokolang haholo. -O molelele/ mokgutshwan e hahalo.
MATSHWAO A: 5	4-5	3 ½	3	2 ½	2	1 ½	0-1

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
DM	30	Dik+ Mor=
PST	15	P/S + Tek=
Seb	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA B: DITEMA TSE TELELE TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

2.1 2.1.1 Memo

- ❖ Sebopeho e be se hlakileng hore ke sa memo.
- ❖ Ditaba di hohele mmadi.
- ❖ Ditaba di tobe ntlha eo ho buuwang ka yona.
- ❖ Sepheo sa memo se hlake.
- ❖ Letsatsi, sebaka, nako, e tswa ho mang le hore e ya ho mang di totobale.

2.1.2 Lenane-tsamaiso

- ❖ Sebopeho e be se hlakileng sa lenane-tsamaiso
- ❖ Mohlala : – Pulo le Kamohelo
 - _ Tsebiso ya sebui sa letsatsi
 - _ Sepheo sa kopano
 - _ Re hlabana malotsana
 - _ Dipotso le dikarabo
 - _ Boingodiso mokgatlong wa Tjhebelopele jj

2.2 Lengolo la semmuso

- ❖ Diaterese tse pedi, ya mongodi le ya mongollwa
- ❖ Tumedisio – motho eo lengolo le yang ho yena, mohlala, Dumela Phillip
- ❖ Sehloho sa ditaba
- ❖ Ditaba
- ❖ Phethelo/Qetelo
- ❖ Puo e be e hlakileng mme mongodi a tobe taba.

2.3 Setlankana (Foromo)

- ❖ Dintlha di hlakile, dikarabo ke tse kgutshwanyane tse tobileng taba.
- ❖ Mohlahlobuwa o kgetha karabo e le nngwe fela moo a tlamehang ho etsa jwalo.
- ❖ Moo a tlamehang ho hlalosa teng, o etsa jwalo ka mantswe a sa feteng lekgolong.

RUBRIKI YA HO LEKANYETSA DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehlang	Kgato 6 Phihlile e kqabane	Kgato 5 Phihlile e ntle	Kgato 4 Phihlile e mahareng	Kgato 3 Phihlile e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlile
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO: Tlhophiso ya mohopolo le dintlha, tshehatsang ke tse kgodisang ka ho phethahala, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Dintlha tse e tshehatsang ke tse kgodisang ka ho phethahala, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehatsang hangata ke tse kgodisang, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehatsang boholo ke tse kgodisang, tse batlang di tshwarella mme di bopilwe ka boiqapelo.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehatsang ke tse kgodisang, tse batlang di tshwarella mme di bopilwe ka boiqapelo ka tsela e kgotsofatsang.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehatsang di bopilwe ka tsela e kgodisang ho hokae, mme ha se amoheleng, empa ho na le ho kgaogagaoha.	-Dintlha tse tshehatsang ke tse haelang, tse kgodisang ho se bopilwe ka tsela e hokae, mme ha se kgothatsang di ka nako tsohle di bopiliweng ka tshwanele.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehatsang di bopilwe ka tsela e kgodisang ho se bopilwe ka tsela e hokae, mme ha se kgothatsang di ka nako tsohle di bopiliweng ka bothata haholo.
Matshwao a sebopelano, diratswana, selekela le qetelo (moo di hlokehang), bolelele bo loketseng.	-Kgokahano e phethahatseng ya dikahare le mehopolo, dintlha se manolwa ka tshehatsang, tsohle di a tsohle di tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Tema e na le kgokahano ya dikahare le mehopolo, sehloho se manolwa ka tshehatsang, tsohle di a tsohle di tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Tema boholo e na le kgokahano ya dikahare le mehopolo, sehloho se manolwa ka tshehatsang, tsohle di a tsohle di tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Tema e bontsha kgokahano ya dikahare le mehopolo ho lekaneng, mme ho na le dintlha tse tse haelang, tse bopilwe ka tsela e kgodisang, tse batlang di tshwarella mme di bopilwe ka boiqapelo ka tsela e kgotsofatsang.	-Tema e bontsha kgokahano ya dikahare le mehopolo ho lekaneng, mme ho na le dintlha tse tse haelang, tse bopilwe ka tsela e kgodisang, tse batlang di tshwarella mme di bopilwe ka boiqapelo ka tsela e kgotsofatsang.	-Kgokahano e seng kae fela ya dikahare le mehopolo. Ke dintlha tse seng kae fela tse tshehatsang sehloho.	-Tema ha e bontshe bontshe kgokahano ya dikahare le mehopolo. Ke dintlha tse seng kae fela tse tshehatsang sehloho.
	-Moralo o entswe ka tsela e ntle haholo e thabisang.	-Moralo o entswe ka tsela e ntle haholo e thabisang.	-Bopaki bo kgotsofatsang ba hore moralo o entswe.	-Bopaki bo kgotsofatsang ba hore moralo o entswe.	-Bopaki bo seng bokae fela ba hore ho entswe moralo.	-Bopaki bo haelang ba hore moralo o entswe.	-Ha ho moralo/bopaki ba hore moralo o entswe bo haela haholo.
	-Kutlwisiso e phethahatseng ya ditlhoko tsa mosebetsi.	-Kutlwisiso e phethahatseng ya ditlhoko tsa mosebetsi.	-O tseba le ho utlwisisa boholo ba ditlhoko tsa mosebetsi.	-O phethahatsa ditlhoko tsa mosebetsi mmoho le mofuta wa tema ka tsela e lekaneng.	-O phethahatsa ditlhoko tsa mosebetsi mmoho le mofuta wa tema ka tsela e lekaneng.	-O haelwa ke kutlwisiso ya ditlhoko tsa mosebetsi le mofuta wa tema.	-Kutlwisiso ya ditlhoko le mofuta wa tema e batlehlang di haela haholo.
	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.	-Ha a sebedisa melao e hlokehang ya tsela e ntle haholo.

MATSHWAO A: 18	14 ½ - 18	13-14	11-12 ½	9-10 ½	7 ½ - 8 ½	5-7 ½	0-5
Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehlang	Kgato 6 Phihlello e kgabane	Kgato 5 Phihlello e ntle	Kgato 4 Phihlello e mahareng	Kgato 3 Phihlello e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlello
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
PUO LE SETAELE MMOHO LE TEKOLOBOTJHA:							
Tlotlontswa, dibopeho le mofuta ya dipolelo, dipolelo tsa bohale, mopeleto, matshwao a puo le kelohloko e hlokolosi ya puo.	-Tshebediso e phethahetseng ya tlotlontswa le kgetho ya mantswa e bontshang boiqapelo.	-Tshebediso e ntle haholo ya tlotlontswa, kgetho ya mantswa e bontshang boiqapelo.	-Tshebediso e ntle ya tlotlontswa, kgetho ya mantswa e bontshang boiqapelo.	-Tshebediso e kgotsotsang ya tlotlontswa, kgetho ya mantswa e bontshang boiqapelo bo se bokae.	-Tshebediso e lekaneng ya tlotlontswa, kgetho ya mantswa ka boiqapelo bo bonyane.	-Tshebediso e haelang ya tlotlontswa, kgetho ya mantswa e haelang.	-Tshebediso e haelang haholo ya tlotlontswa, kgetho e haelang ya mantswa a bontshang boiqapelo.
Rejisetara/ setaele, sehala, ela hloko baamohedi ba difaba, maikemisetsa, maemo le sebopelo ho latela ditlhoheho.	-Tshebediso e babatsehlang, e nepahetseng le e bontshang boiqapelo ya mofutafuta e batisi mmoho le dibopeho tsa dipolelo.	-Tshebediso ya mofutafuta e batisi le dibopeho tsa dipolelo ka tsela e bontshang boiqapelo le e nepahetseng.	-Tshebediso ya mofutafuta e batlang e le batisi le dibopeho tsa dipolelo ka tsela e bontshang boiqapelo le e batlang e nepahetse.	-Tshebediso ya thutapuo ka bokgoni bo lekaneng empa o sebedisa mofuta le dibopeho tsa dipolelo ka bokgoni bo haelang.	-Tshebediso ya thutapuo ka bokgoni bo lekaneng empa o sebedisa mofuta le dibopeho tsa dipolelo ka bokgoni tiwaelehlang.	-Puo e sebedisitswe ka bokgoni bo haelang, o sebedisa dipolelo tsa motheoka nepahalo ka sewelo.	-Puo e sebedisitswe ka bokgoni bo haelang haholo mme o thatalwa ke ho sebedisa dibopeho le mofuta ya dipolelo.
	-Rejisetara le sehala di sebedisitswe ka bokgoni bo babatsehlang, setaele ke se hlakileng.	-Rejisetara le sehala di sebedisitswe hantle haholo mme o bontsha bopaki ba setaele sa hae.	-Rejisetara le sehala di sebedisitswe hantle, mme o bontsha bopaki ba setaele sa hae. --	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle ya matshwao a puo.	-Rejisetara, sehala le setaele, di sebedisitswe ka tsela e kgotsotsang mme hangata o bontsha bopaki ba setaele sa hae.	-Rejisetara, setaele le sehala di batla di sa loka; bontsha bopaki bo haelang ba setaele sa hae.	-Bopaki bo haelang haholo ba rejisetara, sehala le setaele tse loketseng, kapa ho kutlwahatsa.
-Ha ho diphoso mopeletong mme matshwao a puo a sebedisitswe ka nepahalo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle haholo ya matshwao a puo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle haholo ya matshwao a puo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle ya matshwao a puo.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo ka tsela e kgotsotsang.	-Diphoso tse ngata tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo empa di sa ame moelelo.	-Diphoso tsa mopeleto di ngata, matshwao a puo a sebedisitswe ka tsela e rothofatsang moelelo.	-Diphoso tse totobetseng tsa moelelo le tshebediso ya matshwao a puo tse ka rothofatsang moelelo.
-Bolelele bo nepahetseng.	-Bolelele bo nepahetseng.	-Bolelele bo nepahetseng.	-Bolelele bo nepahetseng.	-Bolelele bo batla bo nepahetse.	-E telele/ kgutshwane haholo.	-E telele/ kgutshwane haholo.	-E telele/ kgutshwane haholo.
MATSHWAO A: 12	10-12	8 ½ - 9 ½	7 ½ - 8	6-7	5-5 ½	4 - 4 ½	0-3 ½

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, moralo le sebopeho.	18	DMS =
Puo, setaele le tekolobotjha	12	PST =
Matshwao ohle	30	

KAROLO YA C: DITEMA TSE KGUTSHWANE TSA KGOKAHANO**POTSO YA 3****3.1 Boroutjhara**

Ena ke tlhahiso-leseding e sebedisetswang ho bapatsa sebaka, sehlahiswa kapa tshebeletso e itseng.

- ❖ Lebitso la sehlahiswa/sebaka/tshebeletso le lokela ho hlaka.
- ❖ Sebaka moo sehlahiswa se fumanehang teng.
- ❖ Kgohedi bathong e lokela ho hlahella boroutjhareng.
- ❖ Ditshebeletso tse fumanehang di tlameha ho totobala.
- ❖ Ditefello tsa sebapatswa di tlameha ho hlaka.
- ❖ Nomoro ya mohala ya motho ya ka fanang ka tlhahiso-leseding e batsi.

3.2 Ditaelo(resepe)

- ❖ Ke tema e hlakileng e fanang ka ditaelo tsa ho etsa ntho e itseng(ho pheha setjhu)
- ❖ Ditaelo di lokela ho hlaka mme di ngolwe ka tatellano, mohlalobuwa a se lebale ho qala ka disebediswa ka ha tsena di fana ka sebopeho sa ditaelo.

3.3 Ditshupiso (directions)

- ❖ Ditshupiso di lokela ho hlaka mme di ngolwe ka tatellano.
- ❖ Ditshupiso di ka hlaha hlakoreng lefe kapa lefe la mmapa.
- ❖ Ditshupiso di totobatse matshwao a tsela, meaho le tse ding.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehang	Kgato 6 Phihlello e kgabane	Kgato 5 Phihlello e ntle	Kgato 4 Phihlello e mahareng	Kgato 3 Phihlello e foofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlello
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
DIKAHARE. MORALO LE SEBOPEHO: Tlhopiso ya mohopolo le dintlha, tshekatsheko ya sehloho, kelohloko ya baamohedi ba ditaba.	-Dintlha tse e tshehetsang ke tse kgodisang ka ho phethahala, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka ho phethahala.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang hangata ke tse kgodisang, tse tshwarellang mme tse bopiliweng ka boiqapelo.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang boholo ke tse kgodisang, tse batlang di tshwarella mme di bopiliwe ka boiqapelo ka tsela e kgotsotsatsang.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang di bopiliwe ka tsela e kgodisang ho se amoheleng, empa ho na le ho kgaokgacha.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang di bopiliwe ka tsela e kgodisang ho se amoheleng, empa ho na le ho kgaokgacha.	-Dintlha tse tshehetsang ke tse haelang, tse kgodisang ho se hokae, mme ha se ka nako tsohle di bopiliweng ka tshwanano.	-Mehopolo le dintlha tse e tshehetsang di bopiliwe ka tsela e kgodisang mme di kgoliweha ka bothata haholo.
Matshwao a sebopeho, diratswana, selekela le qetelo (moo di hlokehang), bolelele bo loketseng.	-Kgokahano e phethahetseng ya dikahare le mehopolo, dintlha tsohle di tshehetsa sehloho.	-Tema e na le kgokahano ya dikahare le mehopolo, sehloho se sekasekiwe mme sehloho se manoliwa ka bottalo mme dintlha tsohle di a tshehetsa.	-Tema boholo e na le kgokahano ya dikahare le mehopolo, sehloho se sekasekiwe mme boholo ba dintlha bo tshehetsa sehloho.	-Tema e bontsha kgokahano ya dikahare le mehopolo ho lekaneng, mme ho na le dintlha tse seng kae tse tshehetsang sehloho.	-Tema e bontsha kgokahano ya dikahare le mehopolo ka tsela e mahareng, mme ho na le dintlha tse seng kae tse tshehetsang sehloho.	-Kgokahano e seng kae fela ya dintlha le mehopolo. Ke dintlha tse seng kae fela tse tshehetsang sehloho.	-Tema ha e bontshe kgokahano ya dintlha le mehopolo. Sehloho se utlwiswa ka tsela e fosahetseng.
	-Moralo o entswe ka bottalo ka tsela e babatsehang.	-Moralo o entswe ka tsela e ntle haholo e thabisang.	-Bopaki bo kgotsotsatsang ba hore moralo o entswe.	-Bopaki bo amoheleng, bo mahareng ba hore ho entswe moralo.	-Bopaki bo seng bokae fela ba hore ho entswe moralo.	-Bopaki bo haelang ba hore moralo o entswe.	-Ha ho moralo/ bopaki ba hore moralo o entswe bo haella haholo.
	-Kutlwisiso e phethahetseng ya ditlhokeho tsa mosebetsi.	-Kutlwisiso e ntle haholo ya ditlhokeho tsa mosebetsi.	-O tseba le ho utlwisisa boholo ba ditlhokeho tsa mosebetsi.	-O phethahatsa ditlhokeho tsa mosebetsi mmoho le mofuta wa tema ka tsela e lekaneng.		-O haelwa ke kutlwisiso ya ditlhokeho tsa mosebetsi le mofuta wa tema.	-Kutlwisiso ya ditlhokeho le mofuta wa tema e batleheng di haella haholo.
						-O sebedisitse melao e hlokehang ya sebopeho ka tsela e fokolang.	-Ha a sebedisa melao e hlokehang ya sebopeho.

	-O sebedisitse melao e hlokehlang ya yohle e hlokehlang ya sebopeho ka tsela e phethahetseng.	-O sebedisitse melao e hlokehlang ya sebopeho ka tsela e ntle haholo.	-O sebedisitse melao e hlokehlang ya sebopeho ka tsela e kgotsofatsang.	-O sebedisitse melao e hlokehlang ya sebopeho ka tsela e lekaneng.	-O phethahatsa tse ding tsa ditlhokeho tsa mosebetsi mmoho le mofuta wa tema ka tsela e lekaneng. -O na le kutlwisiso e mahareng ya ditlhokeho tsa sebopeho, dikgeo mona le mane.		
MATSHWAO A: 12	10-12	8 ½ -9 ½	7 ½ -8	6-7	5-5 ½	4 – 4 ½	0-3
Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato 7 E babatsehang	Kgato 6 Phihlelo e kgabane	Kgato 5 Phihlelo e ntle	Kgato 4 Phihlelo e mahareng	Kgato 3 Phihlelo e fofo	Kgato 2 Karolwana fela	Kgato 1 Ha ho phihlelo
	80-100%	70-79%	60-69%	50-59%	40-49%	30-39%	0-29%
PUO LE SETAELE MMOHO LE TEKOLOBOTJH A:	-Tshebediso e phethahetseng ya tlotlontswa le kgetho ya mantswe e bontshang boiqapelo. -Tshebediso e babatsehang, e nepahetseng le e bontshang boiqapelo ya mofutafuta e batisi mmoho le dibopeho tsa dipolelo. -Rejisetara le sehala di sebedisitse ka bokgoni bo babatsehang, setaele ke se hlakileng. -Ha ho diproso mopeletong mme matshwao a puo a sebedisitse ka nepahalo.	-Tshebediso e ntle haholo ya tlotlontswa, kgetho ya mantswe e bontshang boiqapelo. -Tshebediso ya mofutafuta e batisi le dibopeho tsa dipolelo ka tsela e bontshang boiqapelo le e nepahetseng. -Rejisetara le sehala di sebedisitse hantle haholo mme o bontsha bopaki ba setaele sa hae.	-Tshebediso ya tlotlontswa, kgetho ya mantswe e bontshang boiqapelo. -Tshebediso ya mofutafuta e batisi le batsi le dibopeho tsa dipolelo ka tsela e bontshang boiqapelo le e batlang e nepahetse. -Rejisetara le sehala di sebedisitse hantle, mme o bontsha bopaki ba setaele sa hae. – -Diphoso tse mmalwa tsa tshebediso e ntle ya matshwao a puo.	-Tshebediso e kgotsofatsang ya tlotlontswa, kgetho ya mantswe e bontshang boiqapelo bo se bokae. -Tshebediso ya thutapuo ka bokgoni bo lekaneng empa o sebedisa mofuta le dibopeho tsa dipolelo ka bokgoni bo haellang. -Rejisetara le sehala di sebedisitse ka tsela e kgotsofatsang mme kgotsofatsang hangata o bontsha bopaki ba setaele sa hae. -Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo ka tsela e kgotsofatsang.	-Tshebediso e lekaneng ya tlotlontswa, kgetho ya mantswe ka boiqapelo bo bonyane. -Tshebediso ya thutapuo ka bokgoni bo lekaneng empa o sebedisa mofuta le dibopeho tsa dipolelo tse tiwaelehleng. -Rejisetara, sehala le setaele, di sebedisitse ka tsela e fofo fela, e batla e ba tsa ka mehla kapa tse sekametseng lehlakoreng le le leng.	-Tshebediso e haellang ya tlotlontswa, kgetho ya mantswe e haellang. -Puo e sebedisitse ka bokgoni bo haellang, o sebedisa dipolelo tsa motheo ka nepahalo ka sewelo. -Rejisetara, sehala le setaele, di batla di sa loka; bontsha bopaki bo haellang ba setaele sa hae. -Diphoso tse totobetseng tsa moelelo le tshebediso ya matshwao a puo tse ka rothofatsang moelelo.	-Tshebediso e haellang haholo ya tlotlontswa, kgetho e haellang ya mantswe a bontshang boiqapelo. -Puo e sebedisitse ka bokgoni bo haellang haholo mme o thafalla ke ho sebedisa dibopeho le mofuta ya dipolelo. -Bopaki bo haellang haholo ba rejisetara, sehala le setaele tse loketseng, kapa ho ikutlwahtsa. -Diphoso tse totobetseng tsa moelelo le tshebediso ya matshwao a puo tse ka rothofatsang moelelo.

	-Bolelele bo nepahetseng.	-Diphoso tse mmalwa tsa mopeleto le tshebediso e ntle haholo ya matshwao a puo.	-Bolelele bo nepahetseng.	-Bolelele bo batla bo nepahetse.	-Diphoso tse ngata tsa mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo empa di sa ame moelelo.	-Diphoso tsa mopeleto di ngata, matshwao a puo a sebediswa ka tsela e rothofatsang moelelo.	-E telele/ kgutshwane haholoholo.
					-E telele/ kgutshwane haholo.		
MATSHWAO A: 8	6 ½ -8	6	5-5 ½	4 -4 ½	3 ½	2 ½ -3	0-2

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya ditema tse kgutshwane:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, moralo le sebopeho	12	DMS =
Puo, setaele le tekolobotjha	08	PST =
Matshwao ohle	20	

